

Het subsidiebeleid van de overheid op het gebied van de ontwikkeling van schone technologie

Voordracht gehouden op de najaarsvergadering van de NVA op 19 oktober 1978 te Arnhem.

Met veel genoegen heb ik gemeend gevolg te moeten geven aan de uitnodiging van de NVA om u vandaag een korte toelichting te geven over het onderzoekbeleid van de overheid op het gebied van de schone technologie.

In vroegere tijden werd onderzoek vaak bedreven door onderzoekers die onafhankelijk van elkaar en naast elkaar werkten. Daarbij was het inzicht in elkaars bedoelingen nauwelijks aanwezig. De laatste decennia is dit geheel veranderd. Door de

DRS. F. VAN DEN AKKER
Ministerie van Volksgezondheid
en Milieuhygiëne, Leidschendam

toenemende behoefte aan het verbeteren van de samenhang tussen de verschillende richtingen van de wetenschap en door de toenemende complexiteit van het onderzoek en de behoefte om de problemen van deze aard niet meer vanuit een discipline op te lossen is een verandering van de programmering en uitvoering van onderzoek ontstaan.

Dit kan ook gesteld worden voor de ontwikkeling van schone technologie; een onderwerp dat juist in het laatste decennium steeds meer aandacht ook van de overheid en in het bijzonder van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne krijgt met het oog op het behoud of het verbeteren van de situatie rond de milieuverontreinigingsproblematiek. Dit gebeurde omdat in de zestiger jaren zowel de overheid als het bedrijfsleven tot de conclusie kwam dat de welvaart en het welzijn alleen dan te behouden en zo mogelijk te verbeteren zijn indien de minder goede neveneffecten van de produktie en groei beperkt zouden worden. Dit werd in 1971 nog eens onderstreept door de Club van Rome met het rapport 'Grenzen aan de Groei' en de weerklank daarvan in de talloze conferenties die ook op regeringsniveau over het leefmilieu werden gehouden.

In het licht van deze ontwikkeling is het begrijpelijk dat er steeds meer vraag naar milieu-onderzoek en ontwikkeling van milieuvriendelijke technologie ontstond. Deze interesse betreft zowel technieken, processen als produkten met een verminderde milieuverontreiniging. Tegenwoordig is door de uitgebreide aandacht die de publiciteitsmedia aan de milieuproblematiek hebben gegeven en nog geven, het bijna vanzelfsprekend dat de

overheid, het bedrijfsleven en ook individuen zich inzetten voor het behoud en de verbetering van ons milieu.

Alvorens echter nader met u in te gaan op de overheidsinspanningen op het gebied van de schone technologie en het daarvan deel uitmakende onderdeel voor de bestrijding van de waterverontreiniging bij de bron, zou ik eerst bij enkele begripsbepalingen stil willen staan.

Begripsbepaling

Wat is 'schone technologie'?

Het begrip 'schone technologie' wordt de laatste jaren meer en meer gebruikt als verzamelbegrip voor alle technieken en processen die tot vermindering van de milieuverontreiniging kunnen leiden. De term milieuvriendelijke technologie wordt ook veel gehanteerd.

Ter toelichting van dit begrip geef ik u hierbij een nadere uitwerking die de laatste tijd veel gebruikt wordt.

Daarbij wordt 'schone technologie' uitgelegd als: De praktische toepassing van kennis en middelen die leidt tot een verbetering van de kwaliteit van het milieu waarbij een beter gebruik van energie en grondstoffen een rol kan spelen. Daarbij kan het ook de praktische toepassing van kennis en middelen betreffen die leidt tot de ontwikkeling van produkten die het milieu minder belasten.

Subsidies, garanties en kredieten

Als men zich tot de overheid wendt om steun voor ontwikkelingsprojecten te krijgen, krijgt men met de financieringsmogelijkheden te maken.

Zoals bekend kunnen in tal van situaties ondernemingen in aanmerking komen voor een door de staat gegarandeerde subsidie, krediet of voor een deelneming in het risico dragend kapitaal van de onderneming. Om geïnteresseerden behulpzaam te zijn bij het oriënteren over de mogelijkheden die de overheid te bieden heeft, werd een publicatie [1] opgesteld die door zeven ministeries gezamenlijk is uitgegeven. Ook het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne heeft hieraan meegewerkt. Dit boekje 'Wegwijs in premieland' dient gezien te worden als een algemene wegwijzer en niet als een gedetailleerde beschrijving van begrippen en mogelijkheden. Speciaal over het begrip 'schone technologie' en de subsidiemogelijkheden heeft het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne een brochure opgesteld die gezien moet worden als een handreiking aan het bedrijfsleven om tot een eerste contact te komen over het onderwerp 'schone technologie' [2].

Onderzoekbeleid van de overheid op het gebied van de schone technologie

In de Memorie van Toelichting op de begroting 1979 van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne [3] staat dat beleid en onderzoek op het gebied van de milieuhygiëne grote samenhang vertonen. Verder wordt er gesteld dat het een taak van de overheid wordt geacht om stimulerend op te treden ten aanzien van de ontwikkeling van milieuvriendelijke technologie.

Dit laat overigens onverlet de taak die het bedrijfsleven zelf op dit punt heeft.

Het betekent echter wel dat de overheid bereid is om zo mogelijk in samenwerking met de betrokkenen te trachten om drempels te verlagen of knelpunten weg te nemen ter bevordering van de ontwikkeling van milieuvriendelijke productieprocessen, technieken en produkten.

Ook andere departementen dan dat van Volksgezondheid en Milieuhygiëne hebben op hun begrotingen posten staan waaruit de ontwikkeling van milieuvriendelijke technieken gefinancierd zou kunnen worden. Met name geldt dit voor de Ministeries van Economische Zaken en Verkeer en Waterstaat.

Immers het Ministerie van Economische Zaken is gezien haar relatie tot en kennis van de industrie en de betrokkenheid bij het industrie-innovatiebeleid in Nederland primair verantwoordelijk voor het algemene industriegebied.

Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat [4] noemt in zijn Memorie van Toelichting bij de begroting 1979 het onderzoek dat verricht en gefinancierd wordt in het kader van de Stichting Toegepast Onderzoek Reiniging van Afvalwater (Stora).

Daarnaast wordt aangekondigd dat begrippen als toxiciteit, persistentie en bioaccumulatie een grote rol zullen spelen bij het beleid ter beperking van de lozingen van niet zuurstofbindende stoffen.

Als onderdeel van het algemeen industriebeleid noemt het Ministerie van Economische Zaken [5] het Sectorstructuurbeleid en het innovatiebeleid dat in 1979 voor intensivering in aanmerking komt. Deze innovatie zal zich tevens richten op het stimuleren van onderzoek en ontwikkeling door het bedrijfsleven in het algemeen en door het kleinere en middelgrote industriële bedrijf in het bijzonder. Een tweetal instrumenten ter bevordering van het op gang brengen van nieuwe veelbelovende, doch risicovolle, ontwikkelingen krijgen daarbij extra aandacht. Dit betreft het zgn. speerpuntenbeleid en het tijdelijk instrument van de grote ontwikkelingskredieten.

Dit sluit aan bij het meer specifieke beleid van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne dat gericht is op het opzetten van projecten op het gebied van schone technologie die tevens zowel aspecten van de innovatie en speerpuntactiviteit als van risicodragende aard in zich dragen. Mede daarom vindt interdepartementale samenwerking plaats op het gebied van de schone technologie om het industriële beleid aan te laten sluiten bij het schone technologiebeleid ter bevordering van een uniforme en evenwichtige presentatie van het overheidsbeleid.

Het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne heeft al een aantal projecten op het gebied van schone technologie met overheidssteun gerealiseerd. De genoemde brochure van het Ministerie van V&M geeft daar enige voorbeelden van bijv. over de anaërobe zuiveringstechnieken en een installatie voor de terugwinning van zware metalen. De tabel II genoemd in de MvT van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne [6] geeft een overzicht van projecten op het gebied van schone technologie en hoe deze over de verschillende bedrijfstakken verdeeld zijn.

Financiële mogelijkheden

Hoewel voor het tot stand brengen van schone technologie in de eerste plaats gedacht moet worden aan een ontwikkeling vanuit het gezonde industriële evenwicht is de overheid bereid om bij knelpunten of ter versnelling van de realisering van zijn doelstellingen stimulerend op te treden onder meer door het beschikbaar stellen van financiële bijdragen.

Deze stimulering richt zich daarbij vooral op de concrete ontwikkelings- en toepassingsfase die niet of onvoldoende van de grond zou kunnen komen door de relatief hoge kosten die iedere beginfase kenmerkt. Ook de internationale concurrentiepositie dient daarbij in ogenschouw genomen te worden.

Het is moeilijk om in het kort precies aan te geven welke financiële mogelijkheden de overheid allemaal kent om projecten te financieren. De genoemde brochures [1 en 2] en de betreffende Memories van Toelichting op de begrotingen bevatten daarvoor de richtlijnen en nadere gegevens. In de praktijk werden aanvragers van onderzoekvoorstellen zich tot de betreffende afdelingen van het betreffende Ministerie die de mogelijkheden zal nagaan.

Voorwaarden voor steun voor projecten milieuvriendelijke technologie

Verder is het ook niet eenvoudig om uit-

TABEL II - *Overzicht schone-technologie-projecten, ingedeeld naar bedrijfstakken-klasse.*

1. **Voedings- en genotmiddelenindustrie**
  - a. hergebiek tarra van aardappelen in de aardappelmeelindustrie
  - b. hergebruik wei- en melkpoeder m.b.v. natwasser
  - c. anaërobe zuivering van organisch verontreinigd industrieel afvalwater in de suikerindustrie
2. **Textiel-, kleding- en lederindustrie**
  - a. verwijdering van chroom uit afvalwater en hergebruik van dit chroom bij de lederfabricage
  - b. vervanging van het sterkproces voor menggarens
  - c. vervanging gravuredruk door middel van een ondiepe gravuredruk
  - d. hergebruik van zink bij rayongarens
3. **Hout- en meubelindustrie**
geen
4. **Papier- en grafische industrie en uitgeverijen**
in voorbereiding
5. **Chemische- en rubberindustrie**
  - a. vervanging van drijfgassen in spuitbussen
  - b. selectief scheiden en hergebruiken van zware metalen m.b.v. anionenwisselaars
  - c. het regenereren van afvalbeitszuren in de galvanotechnische industrie
  - d. onderzoek tot het elimineren van de NOx-vorming in grote vuurhaarden
  - e. wervelbedverbranding voor elektriciteitsopwekking
  - f. wervelbedverbranding van steenkool in een stoomketelinstallatie
6. **Chemische- en rubberindustrie (vervolg)**
hergebruik van kunststofafval
7. **Bouwnijverheid, bouwmaterialen, aardewerk en glasindustrie**
in voorbereiding
8. **Metaalindustrie**
in voorbereiding
9. **Transport- en vervoersbedrijven**
  - a. ontwikkeling van schonere en stillere bromfietsmotoren
  - b. ontwikkeling van een dieselelektrische overbrenging
  - c. metingen aan een arme mengselmotor
  - d. ontwikkeling van schonere en stillere stadsbussen
10. **Agrarische sector**
  - a. ontwikkeling chemicaliën-doseerpomp
  - b. bestudering van het werkingsmechanisme van dimilin en de werking ervan op zangvogels
  - c. vervanging van kwikpreparaten in pootaardappelen
  - d. fundamenteel laboratoriumonderzoek afvalwaterzuivering
11. **Openbare nutsbedrijven**
  - a. optimalisatie van het verbrandingsproces van zuiveringsslib in een wervelbed vuurhaard
  - b. verwerking van afvalstoffen met terugwinning van energie door middel van vergassingsproces
  - c. het scheiden van blik uit huishoudelijk afval
  - d. anaërobe zuivering van afvalwater van afgelegen recreatieterreinen

voerig de voorwaarden voor mogelijke steunverlening aan bedrijven bij bevordering van schone technologie exact te omschrijven daar voor ieder project veelal specifieke omstandigheden gelden.

In de Commissie Milieu en Industrie die een overleg- en adviesorgaan is van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne heeft men geprobeerd de meest voorkomende uitgangspunten voor steunverlening voor de ontwikkeling van milieuvriendelijke technologie te formuleren.

Zonder nadrukkelijk een volgorde te willen aangeven omvat dit ongeveer het volgende:

- Projecten dienen primair één van de milieuhygiënische doelstellingen te dienen en zo mogelijk tevens een bijdrage te geven aan andere overheidsdoelstellingen zoals bijv. die voor energie en werkgelegenheid.
- Projecten dienen uitzicht te bieden op toepassing in de praktijk binnen redelijke termijn (bijv. 2 tot 5 jaar).
- De resultaten van ontwikkelingsprojecten dienen zo mogelijk toegankelijk te zijn voor daarvoor in aanmerking komende derden, zodat deze op ruime schaal kunnen worden toegepast.
- Projecten dienen van zodanige aard en omvang te zijn dat deze als demonstratieproject kunnen worden aangemerkt.
- Projecten dienen in beginsel gericht te zijn op representatieve toepassing in Nederland op grond van de gegevens uit een afgesloten onderzoekfase.
- Het dient gericht te zijn op voor Nederland nieuwe ontwikkelingen en/of toepassing van de technologie.
- Er dient sprake te zijn van een technisch/economisch risico.
- Projecten dienen naast een wezenlijke bijdrage aan de milieudoelstellingen geen ernstige problemen van andere aard te introduceren, zoals bijv. het verstoren van de marktverhoudingen.
- Voor de benodigde ontwerpen, leveringen en bouw van installaties dienen voor een belangrijk deel Nederlandse instellingen en/of bedrijven te worden betrokken.
- De aanvrager dient door een redelijke participatie in het project en de kosten ervan zijn vertrouwen in het project tot uitdrukking te brengen.
- De looptijd van projecten dient beperkt te zijn (ca. 3 - 5 jaar).
- De aanvrager dient bereid te zijn om de overheid (al dan niet op vertrouwelijke basis) alle gevraagde gegevens te verschaffen over het onderzoekplan, de begeleiding, de rapportage en de eventuele publicatie.

Per project zullen zoveel mogelijk in overleg met de potentiële uitvoerders afspraken worden gemaakt welke voorwaarden voor dat project gehanteerd dienen te worden.

Leidraad bij onderzoekaanvragen

Projectvoorstellen worden meestal ook in een departementale procedure beoordeeld of ze in aanmerking komen voor een steunverlening in de vorm van een subsidie of krediet.

Ter verzekering van een adequate beoordeling dient een projectvoorstel voldoende omschreven en toegelicht te zijn. Als hulpmiddel voor degenen die projectvoorstellen willen omschrijven en indienen bij het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne is door de Afdeling Onderzoek en Ontwikkeling van het Directoraat-Generaal voor de Milieuhygiëne een 'Leidraad bij onderzoekaanvragen' opgesteld. Deze is op aanvraag bij het Ministerie beschikbaar. Deze wegwijzer die als proef is uitgegeven, geeft informatie over welke gegevens beschikbaar gesteld dienen te worden om een vlotte behandeling te kunnen waarborgen.

Hierin treft men tevens gegevens aan over de selectiecriteria, de beoordelingsprocedure, de projectfase, het onderzoekplan, de begroting, de projectbehandeling, de rapportage en de publicatie, alsmede over de financiële afwikkeling.

Initiatieven voor projectvoorstellen

Initiatieven voor projectvoorstellen kunnen zowel door de overheid als door betrokken bedrijven of instellingen genomen worden. In de praktijk komt dit erop neer dat vele projectvoorstellen worden uitgewerkt en ingediend door Universiteiten, onderzoekinstellingen en het bedrijfsleven of combinaties van deze groeperingen.

Commissie Milieu en Industrie (Cie M&I)

Zoals reeds genoemd heeft het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne de mogelijkheid om over projectvoorstellen advies te vragen van een orgaan waarin de overheid, de industrie en de wetenschap zijn vertegenwoordigd.

Dit is de Commissie Milieu en Industrie, die onder voorzitterschap staat van de Directeur-Generaal voor de Milieuhygiëne, ir. W. C. Reij.

Dit college toetst derhalve of de projectvoorstellen aan de gestelde criteria voldoen. Voorts vindt er tevens een dialoog plaats tussen de overheid en de industrie over het beleid op het gebied van de schone technologie.

De huidige relatie met het bedrijfsleven is

al zover uitgegroeid dat met vele milieucoördinatoren van evenzovele bedrijven regelmatig overleg plaatsvindt over de milieuproblematiek en het wegnemen van knelpunten met behulp van schone technologie en de rol die het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne daarbij zou kunnen vervullen.

Voor water functioneert er in het kader van de Commissie Milieu en Industrie een overlegorgaan 'De Stuurgroep Bestrijding Waterverontreiniging bij de Bron' (SBWB) die voor dit milieu-compartiment als klankbord voor schone technologie dient en adviezen voor de Cie M&I voorbereidt. Voor het gebied van de bestrijding van de luchtverontreiniging is de instelling van een stuurgroep in voorbereiding.

Voorbeelden van projecten

Projectvoorstellen op het gebied van de schone technologie kunnen betreffen de terreinen van:

- Waterverontreiniging.
- Drinkwatervoorziening.
- Luchtverontreiniging (waaronder stankhinder en milieuproblematiek in verband met de energievoorziening).
- Bodemverontreiniging.
- Afvalproblematiek.
- Bestuurlijke- en juridische- evenals
- Economische aspecten van de milieuproblematiek.

Op het watergebied stonden op 1 oktober 1978 onder meer de volgende projecten geregistreerd die geheel of gedeeltelijk door het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne werden of worden gefinancierd.

- Anaërobe zuivering van afvalwater van afgelegen recreatieterreinen.
- Vervanging van gravuredruk middels een ondiepe gravuredruk.
- Anaërobe zuivering van organische verontreiniging van industrieel afvalwater in de suikerindustrie.
- Vervanging van het sterkproces voor menggarens.
- Hergebruik tarra van aardappelen in de aardappelmeelindustrie.
- Fundamenteel laboratorium-onderzoek inzake anaërobe afvalwaterzuivering.
- Structuur en betekenis van complex organisch materiaal in rivierslib.
- Waterbalans van stortplaatsen voor afval.
- Hergebruik van zink bij rayongarens.

— Verwijdering van chroom uit afvalwater en hergebruik van dit chroom bij de lederfabricage.

— Selectief scheiden en hergebruiken van zware metalen met behulp van anionenwisselaars.

— Regenereren van afvalbeitszuren in de galvanotechnische industrie.

— Milieu-effect-rapportage 'berging baggerspecie'.

— Milieu-effect-rapportage inzake vestigingsmogelijkheden van een rioolwaterzuiveringsinrichting voor de Gemeente Tiel en omstreken.

— Botulisme bij watervogels.

Internationaal

— EG-Milieu onderzoekprogramma. De ontwikkeling van schone technologie wordt ook in internationale kaders besproken en waar mogelijk bevorderd. Zo is er als onderdeel van het tweede meerjarenprogramma ('76 - '80) voor het milieu-onderzoek ruimte gereserveerd voor schone technologieprojecten.

Ook andere EG-programma's bieden daar mogelijkheden voor.

Het overzicht uit het tweede meerjaren milieuonderzoek-programma van indirecte acties [8] van de EG geeft daar een beeld van.

Ik heb het gevoel dat vanuit Nederland beter gebruik zou kunnen worden gemaakt van de mogelijkheden die deze EG-fondsen bieden.

— ECE/Genève.

In het kader van de Economic Commission for Europe (ECE/Genève) wordt door een groep 'low and non-waste technology' gewerkt aan de opstelling van een compendium over schone technologie, waarin allerlei technieken worden gerubriceerd en beschreven.

Op deze wijze wordt getracht door uitwisseling van kennis en informatie een bijdrage te leveren aan de meer internationale aanpak van de milieuproblematiek, hetgeen zou kunnen leiden tot een beperking of terugdringing van de grensoverschrijdende verontreinigingen.

Samenvatting

Bij het ontwikkelen van nieuwe processen kan de milieuproblematiek van het begin af aan in de overwegingen betrokken worden, zonder dat dit sterk kostenverhogend hoeft te werken. Het kan bijv. samenhangen met de keuze van het type proces. Er kan dus een koppeling worden gelegd tussen milieuvriendelijke technologie en innovatie.

Voorts is er te constateren dat er een industrietak in ontwikkeling is die zich richt op het leveren van apparatuur voor het meten van milieuverontreiniging en het verzorgen van de know-how en engineering faciliteiten voor het bestrijden van ontoelaatbare verontreiniging. Deze nieuwe milieutechnologie ontwikkelt zich snel en vraagt naar mijn mening om verdere coördinatie, bundeling en ondersteuning. Hopelijk kan de overheid ook daarbij stimulerend optreden.

Indien men zich dit realiseert en bij ontwikkeling van nieuwe processen en producten van het begin af aan nagaat welke van de milieu-aspecten in het eerste stadium van de ontwikkeling met aanvaardbare kosten kunnen worden meegenomen, zal dit op den duur ook de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven ten opzichte van het buitenland versterken. Ik ben van mening dat door een verbetering van de samenwerking tussen de overheid en het bedrijfsleven in de breedste zin er nog veel te bereiken is.

Het onheil dat de Club van Rome inmiddels al weer voorspeld heeft, indien de geïndustrialiseerde landen er niet tijdig in slagen vrijwillig tot een beleid te komen dat gericht is op de afwenteling van een energieramp door een tekort aan grondstoffen, is dan wellicht nog af te wenden. Maar omschakeling op andere grond- en brandstoffen betekent tevens de introductie van nieuwe technologieën en de daarmee samenhangende milieuproblematiek. Mogen daar vele schone technologieën bij zijn. De oplossing van een deel van deze problemen is in handen van diegenen die werken aan de ontwikkeling van voor het milieu aanvaardbare, dus schone-technologieën.

Literatuur

1. Wegwijs in premieland. Gezamenlijke uitgave van zeven betrokken ministeries.
2. Brochure 'Schone technologie'. Uitgave van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.
3. Memorie van Toelichting op de begroting 1979 van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.
4. Memorie van Toelichting op de begroting 1979 van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.
5. Memorie van Toelichting op de begroting 1979 van het Ministerie van Economische Zaken.
6. Tabel over verdeling van projecten schone technologie naar de bedrijfstakken. MvT van Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne pag. 139 en 140.
7. Leidraad bij onderzoekaanvragen. Publicatie van de afdeling Onderzoek en Ontwikkeling van het Directoraat-Generaal voor de Milieuhygiëne van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.
8. Tweede meerjarenprogramma van het EG Raadgevend Comité voor het milieu-onderzoek. EG uitgave Env./XII/57/77.

De oud-directeur van de Duinwaterleiding van 's-Gravenhage, ir. A. J. Gurck, schreef onderstaande brief aan de redactie van 'De Ingenieur'.

Op een enige weken geleden gehouden vergadering van het genootschap Onze Taal vernam ik toevallig dat in augustus 1978 is verschenen het ontwerp-NEN-blad 5050, met als ondertitel: 'Woordenlijst voor bedrijf en techniek' (met taalkundige aanwijzingen).

In het ontwerp zijn 33 bladzijden gewijd aan de taalkundige aanwijzingen en 60 bladzijden aan de 'woordenlijst'.

Met veel waardering heb ik de taalkundige aanwijzingen doorgelezen en gesnuffeld in de 'woordenlijst', die ruw geschat een dikke duizend woorden bevat.

Er was gelegenheid tot 1 december 1978 kritiek in te zenden, slechts drie maanden!

Dat is te weinig als men bedenkt dat de commissie van samenstelling er elf jaar (van 1967 - 1978) aan heeft gewerkt. Deze commissie werd in 1967 als Normcommissie 'Algemene Bedrijfsterminologie' opgericht en stelde zich ten doel een lijst van algemene woorden te ontwerpen, waarvan de vorm *ongeveer* (cursivering van de schrijver) zou overeenkomen met N 5050 *, het sinds 1955 bestaande Normaalblad van de Centrale Taalcommissie voor de Techniek (CTT), en waarin tevens de bij diverse grote ondernemingen ontstane woordenlijsten zouden worden opgenomen.

Voorzitter van de in 1967 opgerichte commissie werd dr. J. Veering († februari 1977), Neerlandicus aan de Technische Hogeschool te Delft.

Verder waren in de commissie vertegenwoordigd: Unilever, Philips, Hoogovens, Nederlandse Spoorwegen, Shell, NNI en Technische Hogeschool Eindhoven.

In een toelichting stelt de commissie dat de door haar samengestelde lijst 'Algemene Bedrijfsterminologie' kan worden gezien als een *sterk gewijzigde* (cursivering van de schrijver) nieuwe druk van de vroeger bestaande N 5050.

De vraag rijst waarom de commissie Veering de oude normen N 5001 tot en met N 5050 heeft losgelaten en aan een geheel andere opzet de voorkeur gegeven. De oude normen waren, zoals reeds gezegd, het resultaat van de Technische Taalcommissie en kwamen onder de stuwende en bezielende kracht van prof. W. F. J. M. Krul tot stand. Deze commissie heeft er vijftien jaar (!) (van 1940 tot 1955) aan gewerkt met als vaste medewerker de Neerlandicus dr. H. E. Buiskool, verbonden aan de redactie van het Woordenboek van de Nederlandse Taal. Het resultaat van het werk van die commissie en haar tientallen

subcommissies was een 45-tal normaalbladen (N 5001 tot en met N 5050), verdeeld over evenveel vakken uit de techniek.

Ik herinner mij nog hoe de werkzaamheden, vooral gedaan in de oorlog maar ook daarna, met groot enthousiasme werden verricht. Honderden vooraanstaande ingenieurs namen er onder andere aan deel. Een 80-tal bedrijven gaf spontaan financiële bijstand voor de uitgaven van de vele subcommissies. Vermeld dient nog te worden dat in aansluiting aan het tot-stand-komen van de eerder genoemde normbladen in 1958 een boek 'Technische Woorden' verscheen (ruim 300 blz.), met een woord vooraf van de Minister van Openbaar Onderwijs in België, van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in Nederland, van de voorzitter van de Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging en van de president van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs.

In dit boekje zijn alle woorden uit de 45 normbladen alfabetisch gerangschikt, ruw geschat rond 10.000.

Het ontwerp NEN 5050 wordt in hoofdzaak gedragen door slechts vijf bedrijven, al zijn daaronder dan drie grote. Aan de oude normen werkten honderden bedrijven en instellingen mede, verdeeld over de gehele breedte van de techniek.

Het merendeel van de woorden van de oude normen is echter niet opgenomen in de ontwerp-norm NEN 5050. Het is dan ook te betreuren dat NEN 5050 met zo'n 1.000 woorden in de plaats komt van N 5050 met zo'n 10.000 woorden.

Mijns inziens had de nieuwe norm een aanvulling moeten zijn; nu dreigt het een verarming te worden.

Ligt het niet op de weg van het KIVI, dat zo'n belangrijke taak heeft gehad in de totstandkoming van de oude normen, deze zaak in handen te nemen om in plaats van de dreigende verarming een verrijking van Onze Taal te bevorderen?

* Naar mijn mening worden bedoeld de normaalbladen N 5001 tot en met N 5050.

Ir. A. J. Gurck

